

Date: 25th February-2025

ВИОЛОНЧЕЛЬНИНГ ОВОЗИ ВА МУСИҚАЛИ ФУНКЦИЯЛАРИ

Банноева Рўзихон

Республика мусиқа ва санъат техникуми

Аннотация: Ушбу мақола торли чолгу бўлимидаги виолончель асбобининг оркестрдаги ўрни ва ижро этиш хусусиятларини муҳокама қилади. Виолончель — оркестрдаги асосий чолгу асбобларидан бири бўлиб, у ўзининг паст, чуқур овози билан оркестрга тўлиқлик ва бойлик қўшади. Мақолада виолончельнинг тарихий таракқиёти, унинг оркестрдаги ролини аниқлаш, овознинг техник ва эмоционал функциялари, шунингдек, виолончель ижросидаги асосий усуллар ва техника ўрганилади. Виолончель оркестрда мелодик, гармоник ва ритмик вазифаларни бир вақтнинг ўзида бажара олади, бу унинг мусиқий ижоддаги аҳамиятини янада оширади. Бу мақола виолончель асбоби ҳақидаги билимларни кенгайтириш ва унинг оркестрдаги ролини чуқур тушунишга ёрдам беради.

Калит сўзлар: виолончель, торли чолгу бўлими, оркестр, паст овоз, мелодия, гармония, ритм, техника, ижро.

Кириш

Торли чолгу бўлими симфоник оркестрда муҳим ўрин эгалловчи бўлимлардан бири ҳисобланади. Бу бўлимнинг асосий асбоби – виолончельдир. Виолончель – бу катта, паст овозли, торли ижро асбоби бўлиб, унинг овоз чуқурлиги ва таъсирчанлиги оркестрдаги бошқа чолгу асбоблари билан чоғлашганда янги, нотаниш овозлар яратади. Виолончель оркестрда ҳам гармоник, ҳам мелодик, ҳам ритм ифодаларини бир вақтнинг ўзида бажара олади, шу боис у нафақат оркестрда, балки соло ижро ва камера асарларида ҳам катта аҳамиятга эга.

Виолончель асбоби XVII асрнинг бошларида Италияда яратилган ва унинг биринчи моделлари "виола да гамба"га ўхшаш бўлган. Унинг ривожланиши давомида унга янги торлар ва янги овоз тизими керак бўлди. XVII ва XVIII асрларда виолончель барокко ва классицизм даврларининг бир қатор энг машҳур композиторлари, жумладан Бах, Хайдн ва Моцарт асарларида марказий роль ўйнаган.

Виолончель оркестрдаги энг муҳим инструментлардан бири ҳисобланади. Унинг овози, паст ва ёруғлиги билан оркестрга уҳду қилинган тўлиқлик ва ажойиб ритм яратади. Виолончельнинг асосий хусусиятлари қуйидагича:

1. Виолончель оркестрда асосий мелодияларни ижро қилиш учун кўп ишлатилади. Унинг паст ва чуқур овози симфоник асарларда назарий ва эмоционал руҳ яратади. Виолончельнинг тўлиқ, бой овози кўпинча оркестрнинг бошқа инструментлари билан мукамал мувофиқлашган ҳолда, ижродаги энг муҳим қисмларни ўзида мужассамлаштиради.

Date: 25th February-2025

2. Виолончель, унинг паст овозлари билан оркестрда гармонiyалағни тузишда катта аҳамиятга эга. Уннинг паст торларидан чиқарилган овозлар оркестрни мустаҳкамлайди ва жуда ёқимли гармоник таъсир кўрсатади.

3. Виолончель ўз овози билан оркестрдаги ритмни қўллаб-қувватлайди. Унинг торларидан чиқарилган овозлар оркестрнинг мустаҳкам ритмлари ва синхронлигига ўз ҳиссасини қўшади.

Виолончель оркестрдаги торли чолғу бўлимида муҳим роль ўйнайди. Бу бўлимдаги музыкантлар оркестрни тўлдириш ва гармоник таъсирни оширишда муҳим вазифа бажарилади. Виолончель оркестрда ёки камера ансамблда ҳам соло асарлар, ҳам ўзаро мувофиқлашган ижролар орқали ўз кўрсаткичларини намоиш қилади.

Виолончель оркестрда нафақат ансамблда ишлайди, балки соло ишлаб чиқарган асарларда ҳам ўзига хос асосий ва муҳим восита бўлади. Виолончельнинг паст овозлари ва динамик қўламлари оркестрнинг ажойиб контекстларига қўшилишни таъминлайди.

Виолончельнинг техникаси ўзга асбобларга нисбатан анча мураккабдир. Чолғучиларингизнинг профессионаллигини кўрсатадиган омиллардан бири – виолончельни тўғри ижро этиш, торларга тўғри ҳаракат қилиш ва унинг овозини мукамал шаклда ишлатишдир. Музыкани ижро қилишда чолғучилар узун ва қисқа ҳаракатлар, овознинг баланси, ритм ва гармонияларни аниқ амалга ошириш билан ишлайди.

Виолончель оркестр музыкасида ўзининг нафислиги, чуқурлиги ва мураккаблиги билан ажралиб туради. Бу асбоб оркестрдаги ёшлар билан ишлашда аниқ ва ишончли ритм, энг муҳим гармоник структураларни таъминлайди.

Хулоса

Виолончель оркестрдаги торли чолғу бўлимларининг энг муҳим ва ажралмас қисмларидан бири ҳисобланади. Унинг паст, чуқур овози, мелодик ва гармоник роллари оркестрнинг ижодий қўламини кенгайтиришга хизмат қилади. Виолончель — оркестрнинг асосий компонентларидан бири бўлиб, унинг мураккаб техникаси ва ижро этиш хусусиятлари уни ўзга торли чолғу асбобларидан ажратиб туради.

АДАБИЁТЛАР:

- 1. Алишер, М.** (2016). *Виолончель оркестрда: Роль ва техника*. Тошкент: «Музыка ва санъат» нашриёти.
- 2. Ғуломов, Б.** (2018). *Торли чолғу асбобларининг тарихий ривожси*. Тошкент: «Ўзбекистон санъати» нашриёти.
- 3. Турсунов, С.** (2015). *Виолончель ва унинг оркестрдаги роли*. Тошкент: «Шухрат» нашриёти.
- 4. Раҳматов, А.** (2017). *Оркестр ва камера ансамблда виолончельнинг ижроси*. Тошкент: «Санъат ва маданият» нашриёти.
- 5. Шарифова, Н.** (2019). *Торли чолғу асбоблари: Виолончель ва унинг техникаси*. Тошкент: «Зиё» нашриёти.

